

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/93645,Anna-Poray-Wybranowska.html>
2022-12-03, 16:59

Anna Poray-Wybranowska

Dzięki jej staraniom ok. 100 Polaków zostało odznaczonych medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata

Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką przypominamy postać Anny Poray-Wybranowskiej (1919-2013), polskiej działaczki społecznej z Kanady. Po zakończeniu wojny obronnej 1939 r. przedostała się do Włoch, gdzie studiowała nauki polityczne, otrzymując w 1944 r. stopień doktora. Pod koniec II wojny światowej służyła w Delegaturze Czerwonego Krzyża, a następnie Archiwum i Muzeum 2. Korpusu Polskiego. Po przeniesieniu do Anglii została zdemobilizowana w ramach Polskiego Korpusu Przystosobienia i Rozmieszczenia. W 1947 r. wyszła za mąż za mjr. Jana Poray-Wybranowskiego. Po kilku latach pobytu w Argentynie, Poray-Wybranowska wyemigrowała do USA. Pracowała w bibliotekach nowojorskich. Ukończyła studia z bibliotekoznawstwa na Columbia University. W 1961 r. przeniosła się do Kanady. Studiowała slawistykę na Uniwersytecie Montrealskim oraz pracowała w bibliotekach uniwersytetów Quebec i Montreal. Związała się również z Polskim Instytutem Naukowym w Kanadzie, gdzie pracowała jako kierownik Biblioteki Polskiej oraz przez wiele lat pełniła funkcję sekretarza. W 1978 r. założyła charytatywną organizację „Pro Justitia”, której celem była pomoc najbardziej potrzebującym na świecie.

Anna Poray-Wybranowska, lata 60. XX w. (fot. Archiwum IPN)

Od końca lat 70. XX w. Anna Poray-Wybranowska zajmowała się również dokumentowaniem pomocy udzielanej ludności żydowskiej na okupowanych przez

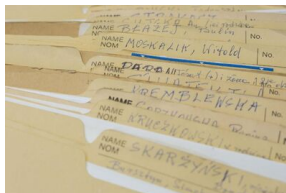
Niemców ziemiach polskich. Dzięki jej staraniom ok. 100 Polaków zostało odznaczonych medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata. Podsumowaniem tych prac było opublikowanie książki pt. „Those Who Risked Their Lives” (2007 r.), zawierającej ponad 5 tys. nazwisk Polaków ratujących Żydów. Zainicjowała także działalność Komitetu dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów, który powstał w 1998 r. W ostatnim okresie życia poświęciła się idei utworzenia w Warszawie pomnika Polaków ratujących Żydów. W ubiegłym roku kolekcja Anny Poray-Wybranowskiej zgodnie z zapisami jej testamentu została przyjęta do Archiwum IPN. W większości składają się na nią materiały związane z upamiętnianiem Polaków ratujących Żydów podczas okupacji niemieckiej, w tym bogata korespondencja zawierająca relacje dotyczące ówczesnych wydarzeń. Udokumentowanych zostało w ten sposób ponad 150 przypadków ratowania Żydów przez pojedyncze osoby, całe rodziny bądź grupy ludzi narodowości polskiej. Niewielką część kolekcji stanowią dokumenty osobiste, materiały rodzinne oraz akta związane z działalnością społeczną.

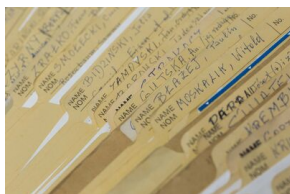
Dokumenty osobiste Anny Poray-Wybranowskiej (fot. Archiwum IPN)

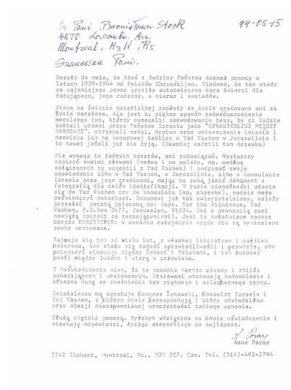
Dokumenty osobiste Anny Poray-Wybranowskiej (fot. Archiwum IPN)

Korespondencja dotycząca Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej (fot. Archiwum IPN)

Korespondencja dotycząca Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej (fot. Archiwum IPN)

List do rodziny jednego z uratowanych (fot. Archiwum IPN)

Anna Poray-Wybranowska podczas pracy bibliotecznej (fot. Archiwum IPN)